

godtan és haszonnal forgathatják e munkákat, annyival is inkább, hogy számos olyan adatot foglalnak magukba, a melyek sok történetírónak elkerülték a figyelmét.

Görög Ferencz.

Barabás Miklós emlékiratai.

Közli *Kézdi Kovács László*. Olesó Könyvtár 1255—58. sz.

Barabás Miklós tartalmas pályája bennünket nem csak abból a szempontból érdekel, hogy egyike az először nagyra emelkedett úttörő magyar festőknek, de érdekel azért is, mert Barabás tisztán erdélyi nagyság, a nagyenyedi Bethlen-kollégium neveltje. Ő maga az emberi érzések egyik legnemesebbikének, hálájának a Bethlen-kollégium iránt többször adott kifejezést. Így pl., hogy többet ne említsék, mikor a 80-as évek közepén a kollégium arra kérte, hogy ujonnan épült díszterme számára a nagy fejedelem arczképét megfesse, a legnagyobb készséggel ajánlotta fel, hogy ingyen festi meg a kért arczképet. Pedig ekkor már szemei nagyon gyöngék voltak. A ki látta Bethlen Gábor arczképét, nagy gyönyörűséggel ismeri el, hogy még a Barabás számtalan jól sikerült festményei között is az elsők közé tartozik: hű és kifejező, erőben gazdag, egészen méltó a nagy alapítóhoz. Maga Barabás szerényen elhallgatja ezt emlékirataiban, a hol különben végtelen sok kedves apróságot elmesél a maga gyermek éveiből s ifjú korából, kevesebbet a férfi évek eseményeiről.

Jegyzeteit több év folyamán írta össze, 1897-ben újra átnézte. Tehát utólagosan jegyezte föl emlékezéseit. Bámulatos emlékező tehetségével aprólékos részeket is a valóság teljes megőrzésével tud visszaidézni a múltból. A valóságossággal együtt jár a közvetlenség s ezért emlékiratai kellemes és szórakoztató olvasmányt nyújtanak. Különben Barabás emlékező tehetsége általánosan ismert dolog. Pl. Magyar-Igenben történt meg 1834-ben, hogy távoli rokonát, Kiss Józsefet, ki egy évtizeddel előbb halt volt meg, pusztán az emlékezet alapján oly hűen festette le, hogy az egész környék oda járt csodájára, de egyszersmind hasonló megbízást kapott egy Jánosi nevű birtokostól, a ki leánya arczképét szeretne volna megfestetni. Barbás eleinte vonakodott, de hasztalan. A képpel el is készült. Ám a család kénytelen volt a képet a falról elrejtetni, mert hűségével folyton könnyeket fakasztott.

Ha emlékezetből ilyen hűen tudott rajzolni, bizonynyal hű az írása is. Hűen adja elő, hogy a sanyarú családi körülmények folytán, mint kollegiumi szolga tanuló, mennyi nélkülözésnek volt kitéve. Jóízű humorral emlegeti, hogy mikor és hogyan jutott hozzá az elegendő táplálékhoz. Mi adott ösztönt neki, hogy a festésre adja

magát? — erre a feleletet még is csak közvetve találjuk meg. Nevezetesen veje, Szegedi Maszák Hugó, beszéli el az Ország-Világ 1887. évfolyamában, hogy az enyedi gyógyszertár ezímerén levő szarvas nagyon megtetszett neki, hamarosan le is rajzolta s társai megpillantva, nem győzték eléggé dicsérni, hogy milyen hű és találó. E dicséret sarkalta — mondja Maszák, bizonyosan a Barabás szóbeli közlése alapján, — hogy tovább is próbáljon festegetni. Ugyancsak itt találjuk magyarázatát több apró rajzának is (Tulu Pista, Dálnoki ház). A titkos vágyat csak erősítette Katona Zsigmond kormányzói tanácsos, meg Hegedűs Sámuel tanár dicsérete. Vágya nem volt üres, folytonosan tanult, többször tanulmányozta a szebeni Bruckenthal-féle jeles képtárt; tanult mindenkitől, ha volt mit. Itt Kolozsvárt Gentilhuomo mester oktatta. Később Bécsben, Velenczében s a többi olasz képtárakban fejlesztette esztétikáját. De sokat nélkülözött egész addig, a míg Széchenyi nem hívta föl reá az egész ország figyelmét, a míg Pesten meg nem telepedett. Támogatói mindig akadtak: Katona Zs., Philipescu bukaresti rendőrfőnök, Kisseleff orosz kormányzó, Jósika Miklós és mások. Esztétikája mindig keresett volt, de maga mindig szerény maradt s mégis megesett vele Sáromberkén, hogy Waldeck hercegné szemébe mondta: Die Künstler sind prätextiv. Azonban Barabás melegségére legyen mondvá: a megfelelő szíves látás és étkezés után való vágy akkor sem volt nagyratartás, csak természetes szükség.

Barabás pályája az úttörő nehéz küzdelme volt. Az úttörő művészeket inkább a történelem szokta méltányolni. Barabást maga a művészet is dicsőíti, habár már rég más útra tért a festészet. Mégis a történelem állapítja meg nála is a meghatározó jegyeket: úttörő, kinek esztétikája őrizte meg jeles embereink képét. Hasonló a pályája Tinódi Sebestyén irodalmi szerepléséhez. Mindketten új vágáson indulnak el s azt, amit írtak, igazán írták. Ez az ő igaz és megbecsülhetetlen érdemük.

Kristóf György.

Temesvári Pelbárt példái.

Irta Katona Lajos Székfogl. értekezés. Értekezések a nyelv és széptudományok köréből. XVIII. k. 2. sz. Bpest, Akadémia. 1902. 8°. 89 l.

Temesvári Pelbártról Bod Péter már csak annyit tudott, hogy „holmi Deák könyveket írt“, pedig ugyanakkor, sőt századokkal előtte a külföld különböző kiadásokban olvasta műveit. A nagy magyar minorita emlékét csak újabban elevenítették fel Szilády Áron és Horváth Cyrill, kik azonban Pelbárttal inkább mint hit-szónokkal, szentírás magyarázóval foglalkoztak, kiben Szilády közép-kori magyar költészetünk egyik elsőrangú képviselőjét véli felis-